

ФЕНОМЕН ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Берестень Ю., аспірант кафедри філософії та педагогіки
«Дніпропетровська політехніка» (Дніпро), email beresten@i.ua,
orcid 0009-0000-0396-1577.

Презентовано спробу філософського аналізу феномену сучасної гібридної війни як однієї з форм неklasичного воєнного конфлікту. Відзначені особливості гібридної війни як комбінації нековенційних та конвенційних засобів ведення збройного протистояння, деперсоніфікації суб'єктності агресора.

Ключові слова: гібридна війна, агресія, неконвенційна форма, квазідержавні утворення, пропаганда, міжнародне право.

THE PHENOMENON OF HYBRID WAR: AN ATTEMPT AT PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Beresten Y., PhD student at the Department of Philosophy and Pedagogy, Dnipro Polytechnic, email beresten@i.ua, orcid 0009-0000-0396-1577.

An attempt at a philosophical analysis of the phenomenon of modern hybrid war as one of the forms of non-classical military conflict is presented. The features of hybrid war as a combination of non-conventional and conventional means of conducting armed confrontation, depersonalization of the aggressor's subjectivity are noted.

Key words: hybrid war, aggression, unconventional form, quasi-state formations, propaganda, international law.

Широкомасштабна агресія РФ, що розпочалась наприкінці лютого 2022 року, детермінувала різке зростання загального інтересу вітчизняної наукової спільноти до військово-політичних та соціокультурних проблем, пов'язаних з критичним осмисленням феномену війни, її модерних характеристик, базових компонентів та форм, які окреслили формат та методи реалізації нової тактики військово-політичної конфронтації в сучасних умовах.

На сьогоднішній день в вітчизняній гуманітаристиці відсутній цілісний конструкт концепції модерної «гібридної війни», що є свідченням насамперед того, що науковим співтовариством не достатньо враховані та докладно проаналізовані умови, динамічний перебіг російсько-українського конфлікту, особливо його початкової «холодної» стадії. З іншого боку, це пов'язано зі складністю багаторівневої структури самого феномену «гібридної війни» як динамічної системи соціального та політичного буття, що трансформується у часі, набуваючи нових сутнісних ознак й характеристик воєнного конфлікту.

В модерному суспільно-політичному та філософському дискурсі багато уваги приділяється аналітичному витлумаченню феномену сучасної «гібридної війни» як прояву цілеспрямованих агресивних дій російського мілітарного експансіонізму, зумовленого загарбницькою стратегією зовнішньополітичного

курсу рф, що фундується на доктринальних засадах офіційної ідеології «руського миру», віддзеркалюючи світоглядні політичні настанови й геополітичні ідеали путінського режиму.

Концепт гібридної війни в його російській редакції базується на ідеологічних уявленнях та засновках, які апологетично постулюють реваншистську по своїй суті сукупність принципів та теоретичних поглядів, що змістовно обґрунтовують політичну доцільність «відновлення «історичної справедливості», «збирання руських (радянських) земель», «захисту російськомовного населення», власної національно-культурної та релігійної ідентичності, самобутнього автократичного політичного устрою від уявної західної загрози, її «деструктивних» соціокультурних впливів на російський соціум шляхом превентивної мілітарної інтервенції.

Змістовний аналіз нової військово-політичної реальності наочно свідчить про те, що «гаряча фаза» військово-політичного конфлікту є закономірним наслідком тривалого міждержавного протистояння, яке послідовно реалізовувалося очільниками політичного режиму рф в формі «гібридної війни» як специфічного способу ведення масштабних підривних дій спрямованих проти суверенітету української держави, її територіальної цілісності. Гібридна війна таким чином уявляє собою інтегративну амбівалентну систему підривних дій, яка синтетично комбінує та поєднує в одне ціле неконвенційні та конвенційні засоби ведення конфлікту, що спрямовані на досягнення стратегічних військово-політичних цілей – анексії територій сходу України й подальшого перетворення країни на політичний протекторат рф. Значну роль в даному процесі протиборства відіграє пропаганда.

На початковому етапі розгортання конфлікту мета «гібридної війни» полягала в створенні за допомоги засобів масової інформації, соціальних мереж оптимальних суспільно-політичних умов для конфронтаційної ідеологічної поляризації українського суспільства, посилення в ньому соціального й етнокультурного антагонізму, центробіжних тенденцій, цілеспрямованого конструювання в колективній свідомості населення сходу штучної регіональної ідентичності, з ригористичною абсолютизацією її етнічних та соціокультурних відмінностей, що стимулювало експонентне зростання ескалації, яка в свою чергу провокувала масштабну регіональну гуманітарну катастрофу, надаючи формальні підстави для політичного керівництва рф щодо прямого втручання в конфлікт в якості третьої сили.

Гібридна війна як одна з форм протистояння, що сполучає в собі неконвенційні (концепція керованого хаосу) та конфесійні стратегії конфлікту, на початковому етапі прямо чи опосередковано була орієнтована на здійснення потужного морально-психологічного тиску на колективну свідомість українського суспільства, прагнучи дезінформувати, дезорганізувати та деморалізувати його, паралізувавши здатність до збройного опору агресору.

Варто відзначити ту обставину, що структурні компоненти гібридної війни (дезінформація противника, використання іррегулярних парамілітарних загонів, місцевого криміналітету) використовувалась як одна з найдієвіших тактик експансіоністської політики держав-агресорів ще з прадавніх часів. Проте, зі становленням й розвитком сталої системи міжнародного права та колективної безпеки після Другої світової війни вона знову була актуалізована в якості пріоритетної стратегії асиметричних дій, отримавши нового потужного імпульсу з огляду на нову міжнародну ситуацію та нормативні положення Статуту ООН, які категорично забороняли пряму воєнну агресію як спосіб розв'язання протиріч між державами. Таким чином, гібридна війна де-факто стала найбільш ефективним інструментальним засобом досягнення воєнно-політичних цілей в умовах функціонування сучасної системи колективної безпеки та міжнародного права, яка дозволила політичному керівництву держави-агресора, виходячи з формальних підстав (відсутності офіційного оголошення війни та статусу держави-агресора) свідомо уникати на даному етапі кримінальної відповідальності за розв'язання конфлікту, мінімізуючи реальні ризики прямої конфронтації й збройного зіткнення з США та країнами західної Європи.

Реалізація експансіоністської політики РФ в формі «гібридної війни» насамперед передбачала на ідеологічному та правовому рівні використання тактики знеособлення державної суб'єктності агресора, сутність якої полягала в організації прихованої (замаскованої) інтервенції завдяки використанню парамілітарних загонів, сформованих з місцевих сепаратистів та російських «добровольців», які таємно підпорядковувались російському політичному керівництву та використовувались в якості триггеру збройної ескалації.

На наш погляд, така форма інтервенції була стрижньовим елементом доктрини «гібридної війни», оскільки надавала підстави російському політичному керівництву, користуючись недосконалістю міжнародного гуманітарного права як нормативної системи, що регулює відносини між державними суб'єктами в період війни, цинічно заперечувати свою пряму участь в конфлікті та його подальшій збройній ескалації впродовж 2014-2021 років.

«Гібридна» форма війни мала на меті виведення збройного протистояння за межі компетенції та правового поля міжнародного права, презентації його на міжнародній арені як виключно внутрішнього регіонального збройного конфлікту між урядовими силами та парамілітарними загонами сепаратистів, який начебто був наслідком агресивної та деструктивної національної політики держави, що «порушувала» засадничі права людини й національних меншин. Дана тактика легітимізації агресії шляхом маніпулювання принципами та нормами міжнародного права надавала нагоду поставити міжнародне товариство перед доконаним фактом анексії української території.

Становлення сепаратистських антиурядових рухів здійснювалась під прикриттям демагогічної пропагандистської риторики, яка апелювала до засадничих принципів системи міжнародного права, насамперед права націй на

самовизначення, заборони втручання міжнародної спільноти у внутрішні справи держав, що унеможливлювало організацію гуманітарної інтервенції з боку міжнародного співтовариства.

При цьому, за безпосередньої участі парамілітарних терористичних угруповань здійснювалась організація та проведення з порушенням чинних норм міжнародного права та вітчизняного законодавства низки псевдореферендумів, завданням яких була формальна легітимізація нових квазідержавних утворень, що не мали визнаного міжнародною спільнотою державницького статусу. Невизначений міжнародний статус територій детермінував інсталяцію в даному регіоні жорсткого терористичного режиму, який характеризувався тотальним порушенням прав людини, законів та звичаїв війни, масовими військовими злочинами, невмотивованими позасудовими політичними репресіями й переслідуваннями опонентів.

Така форма інспірації конфлікту давала змогу політичному керівництву рф перекладати відповідальність за ситуацію в регіоні на очільників місцевих адміністрацій, формуючи необхідні підстави для подальшої анексії даних територій.

Специфіка доктрини «гібридної війни» полягала в тому, що вона всупереч нормам міжнародного права наділила статусом державного суб'єкту місцеві сепаратистські рухи, що в свою чергу надавало формальні підстави для подальшої анексії квазідержав рф шляхом «добровільного приєднання» до держави-агресора.

«Гібридна війна», розв'язана рф проти України, не досягла своєї стратегічної мети через стійкість державницьких інституцій, громадську солідарність українського суспільства, його спроможність організувати системний збройний опір державі-агресору.